

Dricksvatten

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Ta del av information som riktar sig till producenter, tillhandahållare och användare av dricksvatten samt till kontrollmyndigheter och laboratorier.

Om lagstiftningen

På alla sidor om dricksvatten finns relevant lagstiftning samlad i spalten till höger. Där kan du klicka dig vidare och både få information om lagstiftningen och komma direkt till de olika föreskrifterna. Den lagstiftning som styr området är:

- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12) om dricksvatten
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2008:13) om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar

Kommentarer till lagstiftningen

I EU:s livsmedelslagstiftning är dricksvatten ett livsmedel från och med att det tappas ur kranen hos konsumenten. EU-förordningarna för livsmedel gäller därför inte automatiskt för dricksvatten före kranen hos användaren. Se artikel 2 förordning (EG) nr 178/2002.

De delar av förordningarna som gäller för dricksvatten före kranen måste särskilt pekas ut i landets egen lagstiftning. I Sverige har vi utökat kraven genom att jämställa dricksvatten med livsmedel från och med det att vattnet tas in i vattenverken. Se 3 § 2 stycket punkt 1 livsmedelslagen (2006:804).

LIVSFS 2022:12 är Sveriges nationella implementering av Rådets direktiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten samt Rådets direktiv 2013/51/Euratom om fastställande av krav avseende skydd av allmänhetens hälsa mot radioaktiva ämnen i dricksvatten.

Direktiven innehåller minimikrav på dricksvattenkvaliteten i kranen hos användaren och det generella kravet att dricksvattnet ska vara hälsosamt och rent. Beteckningen LIVSFS 2022:12 ska alltid användas när man hänvisar till de så kallade dricksvattenföreskrifterna, även om det förekommer ändringar och omtryck med andra beteckningar.

Medan 2022:12 reglerar de vardagliga situationerna, handlar LIVSFS 2008:13 om de specifika situationer som kan uppstå med anledning av skadegörelse och sabotage. De båda föreskrifterna är tänkta att komplettera varandra för att så långt det är möjligt säkerställa ett heltäckande skydd av dricksvattnet i Sverige.

Vad är dricksvatten?

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och det är en förutsättning för mycket av den övriga livsmedelsproduktionen att dricksvattnet håller en god kvalitet. Dricksvatten är allt vatten som är avsett att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor, inklusive källvatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken. Definitionen av dricksvatten finns i 1 § LIVSFS 2022:12.

Vatten som inte är dricksvatten och som används på livsmedelsföretag behandlas på sidan nedan.

Livsmedelsföretag

Vad är vattenverk?

Ett vattenverk är sådan del av en anläggning för dricksvattenförsörjning som avser uppföring, beredning eller liknande hantering av dricksvatten samt tillhörande reservoarer eller liknande anordningar för förvaring av dricksvatten. Flera paragrafer i LIVSFS 2022:12 gäller för vattenverk, till exempel de som berör allmänna hygienregler, faroanalys och kritiska styrpunkter.

För att veta vilken lagstiftning som gäller är det avgörande att ha kunskap om vilken del av en anläggning för dricksvattenförsörjning som räknas som vattenverk. Det får du veta i avsnitten här nedanför.

Uppfordring är vattenverk

Det räcker med att vatten uppfordras, det vill säga pumpas upp, med avsikt att användas som dricksvatten för att en anläggning ska betraktas som ett vattenverk. Det behövs alltså ingen beredning av vattnet.

Anordningar för uppfordring eller intag ingår i vattenverket. Det kan däremot skilja från fall till fall vad som är rimligt att räkna som en anordning för uppfordring. Normalt bör intagsledning med pumpar och liknande räknas till vattenverket. Om råvattnet transporteras på ett sådant sätt att kvaliteten förändras, till exempel genom en tunnel där grundvatten kan tränga in, kan det finnas anledning att betrakta tunneln som en del av råvattentäkten och bara betrakta en bestämd sista del av transporten som en del av vattenverket.

Om beredningen av råvattnet har påbörjats, till exempel genom luftning eller genom kort konstgjord infiltration (kortare än 14 dagar), innan transport till fortsatt beredning, bör hela transporten (liksom beredningen) betraktas som en del av vattenverket. Om råvattnet är grundvatten bör brunnskonstruktionen räknas till vattenverket.

Vad räknas som mikrobiologisk säkerhetsbarriär?

Relationen mellan råvatten, dricksvatten och livsmedel

Råvatten räknas som dricksvatten när det tas in i ett vattenverk och jämförs då med livsmedel. Beslutet om var vattenverket börjar styr alltså när vattnet ska börja betraktas som dricksvatten/livsmedel. Även om vattnet jämförs med livsmedel måste det som regel genomgå beredning för att uppfylla kraven i LIVSFS 2022:12 och bli användbart som dricksvatten.

Enligt 3 § livsmedelslagen (2006:804) jämförs dricksvatten med livsmedel från och med den punkt där det tas in i ett vattenverk och tills det når användaren.

Vad är beredning?

Beredning av dricksvatten innebär olika avsiktliga åtgärder för att göra råvatten till dricksvatten. Den del av en anläggning för dricksvattenförsörjning där vattnet bereds betraktas som vattenverk. Även tryckstegrings- eller tryckreduceringsstationer där dricksvattnet bereds stadigvarande, till exempel genom att desinfekteras, betraktas som vattenverk. Kort konstgjord infiltration (mindre än 14 dagar uppehållstid) av ytvatten räknas som beredning. Sådana anordningar tillhör alltså vattenverket. Däremot betraktas underhåll av distributionsanläggningen i form av spolning, rengöring och liknande inte som beredning.

Det är viktigt att dricksvattenproducenten avgör vid vilken punkt i vattenverket som beredningen kan betraktas som avslutad och var distributionen börjar, eftersom det avgör var provtagning på utgående dricksvatten ska ske.

Reservoarer och liknande anordningar

Reservoarer eller liknande anordningar för förvaring av dricksvatten räknas ibland till vattenverket.

En reservoar där syftet med förvaringen är att åstadkomma en kvalitet som gör dricksvattnet lämpligt att distribuera bör betraktas som en del av beredningen. Till exempel om dricksvattnet i reservoaren tillsätts beredningskemikalier eller om det lagras för att få tillräcklig kontakttid för desinfektion. Beredningen kan då inte anses vara avslutad förrän dricksvattnet lämnat reservoaren.

En reservoar där syftet med förvaringen enbart är att utjämna tryck- och flödesförhållanden eller ojämn förbrukning bör inte räknas som en del av beredningen, men kan ändå tillhöra vattenverket. I så fall ska reservoaren vara belägen i direkt anslutning till vattenverket och ha kort överföringstid av dricksvattnet efter sista beredningssteget. Ett exempel på en sådan anordning för förvaring av dricksvatten är en hydrofor.

Vad är distributionsanläggning?

Med distributionsanläggning menas sådan del av en anläggning för dricksvattenförsörjning som används för att transportera dricksvattnet genom rörledningar. Det måste avgöras från fall till fall vad som kan betraktas som distributionsanläggning. Anordningar för att transportera dricksvatten från ett vattenverk till flera

byggnader bör normalt betraktas som en distributionsanläggning. Däremot bör enstaka byggnader eller grupper av byggnader som är direkt kopplade till en större distributionsanläggning i en tätort inte betraktas som många mindre distributionsanläggningar.

En distributionsanläggning som försörjs med dricksvatten från ett kommunalt vattenverk kan vara uppdelad på flera ägare. Ägarna kan till exempel vara andra kommunala bolag, samfälligheter, industrier, flygplatser eller hamnar. Gränserna mellan ägarnas olika delar av distributionsanläggningen bör vara tydligt definierade.

En distributionsanläggning där vattenkvaliteten i stort sett är enhetlig räknas som ett vattenförsörjningsområde oavsett att delar av anläggningen har olika ägare. Läs mer om detta och hur det påverkar de föreskrivna regelbundna undersökningarna nedan.

Vattenförsörjningsområde

Hög- och lågreservoarer som inte ligger i direkt anslutning till vattenverket bör räknas till distributionsanläggningen. Även pumpar och tryckstegrings- eller tryckreduceringsstationer utan stadigvarande beredning som inte ligger i direkt anslutning till vattenverket bör räknas till distributionsanläggningen.

Var börjar distributionsanläggningen?

Distributionsanläggningen kan definitionsmässigt anses börja direkt efter provtagningspunkten för utgående dricksvatten. Det är viktigt att dricksvattenproducenten definierar var denna punkt är belägen.

Var slutar distributionsanläggningen?

En distributionsanläggning slutar vid tomtgränsen till en fastighet.

Vad är fastighetsinstallation?

En fastighetsinstallation definieras som de ledningar, installationer och anordningar som är installerade mellan distributionsanläggningen (kommunal eller annan ägare) till och med (inklusive) de kranar som normalt används för tappning av dricksvatten. Se 5 § punkt 3 LIVSFS 2022:12. Det betyder oftast de ledningar som finns mellan förbindelsepunkten och tappkran i fastigheten.

Mer information

Här följer länkar till myndigheter, branschorganisationer och andra aktörer som arbetar med dricksvattenrelaterade frågor.

Boverket

Chalmers, ramprogrammet för dricksvattenforskning

Eureau, den europeiska samarbetsorganisationen för de nationella dricksvatten-branschorganisationerna

EU-kommissionen webbplats för dricksvatten

EU-kommissionens webbplats om radioaktiva ämnen i dricksvatten

Folkhälsomyndigheten

Föreningen vatten, förening för kunskap om vatten och vattenvård

Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Havs- och vattenmyndigheten, HaV

Jordbruksverket

Kemikalieinspektionen, KemI

Kompetenscentrum för kemiska bekämpningsmedel, CKB

Läkemedelsverket

Länsstyrelserna

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB

Sveriges geologiska undersökning, SGU

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI

Swedac, Sveriges nationella ackrediteringsorgan

Swedish Standards Institute, SIS

Socialstyrelsen

Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM

Svenskt Vatten, branschorganisation för de kommunala vattentjänstföretagen i Sverige

Transportstyrelsen

Vattenmyndigheterna i Sverige

Världshälsoorganisationen, WHO

Guidelines for drinking-water quality, WHO

Senast uppdaterad 3 januari 2023 Ansvarig grupp SV_SL